

N:o 90.

Ank. till Riksd. kansli den 9 maj 1895, kl. 8 e. m.

Memorial, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor.

(R. A.)

Jemlikt 39 § af riksdagsordningen åligger det statsutskottet att föreslå beloppet af de tvenne särskilda kreditivsummor, som på grund af 63 § regeringsformen skola för oförsedda händelser till utbetalning å riksgäldskontoret anvisas, den ena att vara tillgänglig, då Konungen, till rikets försvar eller andra högst viktiga och angelägna ändamål, sedan hela statsrådets tankar deröfver blifvit inhemtade, finner den vara oundgängligen nödig; den andra att vid infallande krig af Konungen lyftas, sedan han statsrådet in pleno hört och Riksdagen sammankallat. Då utskottet icke funnit skäl vara för handen att förändra de föreskrifter, som vid senaste riksdag meddelades i afseende på dessa kreditivsummors belopp samt sättet för deras utbetalning och anskaffande, får utskottet hemställa:

att den i regeringsformens 63 § först omnämnda kreditivsumma må under tiden intill nästa riksdag bestämmas till två millioner femhundredratusen kronor;

äfvensom

att det så kallade stora kreditivet må vid innevarande riksdag bestämmas till fem millioner kronor.

Under förutsättning af bifall till hvad utskottet sålunda föreslagit, hemställer utskottet,

att i det nya reglemente, som vid denna riksdag varder för riksgäldskontoret utfärdadt, må inflyta trenne paragrafer af enahanda lydelse som §§ 20, 21 och 22 i det för kontoret nu gällande reglemente.

Slutligen hemställer utskottet,

att den förseglade anordning, som till följd af ofvan åberopade paragraf i regeringsformen bör för det större kreditivet tillställas fullmäktige i riksgäldskontoret, må i öfverensstämmelse med den, hvilken vid senaste riksdag för enahanda ändamål af Riksdagen godkändes, erhålla följande lydelse:

»Till fullmäktige i riksgäldskontoret.

Sedan Riksdagen till ett belopp af 5,000,000 kronor fastställt den summa, som enligt regeringsformens 63 § skall vara till utbetalning från riksgäldskontoret anvisad, för att af Kongl. Maj:t vid infallande krig lyftas; så varda, i kraft af nämnda paragraf och till följd af Riksdagens beslut, fullmäktige i riksgäldskontoret härmedelst förständigade och bemyndigade att vid det i samma paragraf förutsatta fall och under derstädes stadgade förbehåll omförmälda kreditivsumma af fem millioner kronor Kongl. Maj:t tillhandahålla samt enligt Dess nådiga disposition i föreskrifven ordning utbetala.

Stockholm den

På Riksdagens vägnar:

För Första Kammaren: För Andra Kammaren:»;

och torde denna anordning varda underskrifven af herrar talmän samt statsutskottets ledamöter och vid Riksdagens slut få i utbyte mot den af senaste Riksdag utfärdade anordning genom statsutskottet fullmäktige i riksgäldskontoret tillställas.

Stockholm den 9 maj 1895.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.

Reservation:

af herrar greve *N. G. A. Sparre*, *O. M. Björnstjerna*, *C. Lundeberg*, friherre *F. W. von Otter*, *G. D. R. Tornerhjelm*, *H. P. P. Tamm*, *I. Wijk*, *K. E. Bohnstedt*, *A. G. L. Billing*, *I. Kerfstedt*, *E. Fränckel* och *N. Fosser*:

Af de i § 63 regeringsformen omförmälda två kreditivsummor har den först nämnda, som vid 1809—1810 års riksdag bestämdes till 500,000 rdr banko, vexlat mellan detta belopp och 2,500,000 rdr banko, hvartill detta kreditiv höjdes vid 1853—1854 års riksdag, för att vid nästa riksdag åren 1857—1858 nedsättas till 1,000,000 rdr banko, motsvarande, enligt nu gällande myntfot, 1,500,000 kronor, vid hvilket belopp det sedermera förblef till 1892 års lagtima riksdag, då detsamma höjdes till 2,500,000 kronor, hvartill det äfven af 1893 och 1894 års Riksdagar blifvit fastställt.

Det andra, eller s. k. stora kreditivet, bestämdes vid 1809—1810 års riksdag till 1,000,000 rdr banko, men höjdes vid 1812 års riksdag till 2,000,000 rdr banko, motsvarande, enligt nu gällande myntfot, 3,000,000 kronor, till hvilket belopp det sedermera beviljades till 1892 års lagtima riksdag, då detsamma höjdes till 5,000,000 kronor, hvartill det blifvit bestämdt af efterföljande båda lagtima Riksdagar.

Å det större kreditivet har någon lyftning icke förekommit, hvaremot af det mindre vid flera tillfällen lyftats större eller mindre belopp. Efter år 1866 har dock lyftning icke skett mer än två gånger, nemligen i an-

ledning af 1867 års missväxt, då tillhopa 1,030,000 kronor lyftes, att användas till undsättning åt de norra och nordvestra länen, och under det sista fransk-tyska kriget, då hela det mindre kreditivet, 1,500,000 kronor, lyftes under senare hälften af år 1870 och början af år 1871.

För ofvan nämnda, vid 1892 års lagtima riksdag uppå statsutskottets förslag företagna höjning af ifrågavarande kreditivsummor anfördes af utskottet såsom skäl, att deras belopp dåmera icke, med hänsyn till penningvärdets betydliga fall, kunde sägas stå i öfverensstämmelse med grundlagens föreskrift att de skola vara »tillräckliga».

En ytterligare höjning af dessa summor synes oss dels betingas af de ökade prisen å den krigsmateriel, som måste anskaffas, dels numera vara en enkel följd af den vid 1892 års urtima riksdag beslutade, snart genomförda förbättring af härordningen och den utveckling af landets försvarsväsende, som under de senare åren egt rum, hvarigenom, särskildt om neutralitetens upprätthållande fordrar trupperns ställande på fältfot, kostnaderna nu blifva större än förut, då antalet af såväl stamtrupperna som beväringssklasserna var lägre.

Efter införande af årliga riksdagar och i synnerhet efter den ändring i § 51 regeringsformen att tiden för urtima riksdags sammanträde kan fastställas till redan efter 7:de dagen från den, då kallelsen blifvit i allmänna tidningarna kungjord, torde emellertid en betydligare höjning af det hittills s. k. stora kreditivet vara mindre af behovet påkallad än en afsevärd höjning af det s. k. lilla kreditivet. Detta framgår jemväl af en vid denna reservation såsom bilaga fogad, utskottet tillhandahållen promemoria af chefen för generalstaben.

Vi anse därför, att omförmälda båda summor böra bestämmas till 7,500,000 kronor vardera, och att utskottet bort till Riksdagen göra följande hemställanden:

»Utskottet hemställer,

att den i regeringsformens 63 § först omförmälda kreditivsumma må under tiden intill nästa riksdag bestämmas till sju millioner femhundredratusen kronor; äfvensom

att den andra af de i regeringsformens 63 § omnämnda kreditivsummor må vid innevarande riksdag bestämmas till sju millioner femhundredratusen kronor.

Under förutsättning af bifall till hvad utskottet sålunda föreslagit, hemställer utskottet,

att i det nya reglemente, som vid denna riksdag varder för riksgäldskontoret utfärdadt, må inflyta trenne paragrafer af enahanda lydelse som §§ 20, 21 och 22 i det för kontoret nu gällande reglemente med iakttagande i de två första paragraferna af de beslutade ändringarna af kreditivsummornas belopp.

Slutligen hemställer utskottet,

att den förseglade anordning, som till följd af ofvan åberopade paragraf i regeringsformen bör för det i paragrafen sist omnämnda kreditivet tillställas fullmäktige i riksgäldskontoret, må i öfverensstämmelse med den, hvilken vid senaste riksdag för enahanda ändamål af Riksdagen godkändes, erhålla följande lydelse:

”Till fullmäktige i riksgäldskontoret.

Sedan Riksdagen till ett belopp af 7,500,000 kronor fastställt den summa, som enligt regeringsformens 63 § skall vara till utbetalning från riksgäldskontoret anvisad, för att af Kongl. Maj:t vid infallande krig lyftas; så varda, i kraft af nämnda paragraf och till följd af Riksdagens beslut, fullmäktige i riksgäldskontoret härmedelst förständigade och bemyndigade att vid det i samma paragraf förutsatta fall och under derstädes stadgade förbehåll omförmälda kreditivsumma af sju millioner femhundredatusen kronor Kongl. Maj:t tillhandahålla samt enligt Dess nådiga disposition i föreskrifven ordning utbetala.

Stockholm den

På Riksdagens vägnar:

För Första Kammaren: För Andra Kammaren:’

och torde denna anordning varda underskrifven af herrar talmän samt statsutskottets ledamöter och vid Riksdagens slut få i utbyte mot den af senaste Riksdag utfärdade anordning genom statsutskottet fullmäktige i riksgäldskontoret tillställas.»

Bilaga till reservationen.

Chefens för generalstaben P. M. angående en ökning af lilla kreditivet.

Med hänsyn till de bestämmelser, som lemnas uti § 63 regeringsformen rörande iakttagandena vid det lilla eller stora kreditivets lyftande, lär man med allt fog kunna påstå, att det förstnämnda, *lilla kreditivet*, har sin hufvudsakliga betydelse, då fråga är om militära åtgärder till *neutralitetens bevarande*. Uppstår fara för verkligt krig, måste, på grund af gällande bestämmelser, Riksdag inkallas, och dermed äro ju vilkoren enligt § 63 regeringsformen för stora kreditivets lyftande äfvenledes uppfyllda. I öfrigt lär det under nuvarande tid kunna sägas vara fullkomligt otänkbart, att ett verkligt krig skulle kunna börja utan att Riksdag ögonblickligen inkallas.

Helt annorlunda är förhållandet i fråga om vidtagande af erforderliga militära åtgärder till neutralitetens bevarande. Neutralitetens bevarande är så sjelfklart en af regeringens allra främsta uppgifter, att Riksdagen har rätt att fordra af sin regering, det Riksdagen ej besväras med inkallande vid första tecken till fara för krig mellan några af våra grannstater.

De militära åtgärderna för neutralitetens bevarande måste emellertid vara så afvägda, att de icke verka hämmande eller försvårande på intagandet af fullständig krigsberedskap, derest det framdeles skulle visa sig, det neutraliteten varder kränkt eller vi eljest *nödgas* uppgifva densamma och sluta oss till den ene eller andre af de krigförande.

Omfånget af de militära åtgärderna för neutralitetens bevarande lär icke under alla förhållanden varda enahanda. Ju större utsigten är, att vår neutralitet varder kränkt, dess större omfattning måste dessa åtgärder få. Vid krig t. ex. mellan England och Ryssland är faran för en neutralitetskränkning vida större än vid ett krig mellan Tyskland och Ryssland. Tyskland eger ju sjöfästningar i Östersjön, som kunna tjena till stöd för dess krigsföretag till sjös, och denna magt behöfver därför ej söka sig hamnar eller upplagsorter på våra kuster, något som England deremot kan antagas behöfva, så aflägsset som det är från krigsskådeplatsen i Östersjön.

Om vi under ett krig mellan Tyskland och Ryssland måhända kunna nöja oss med att sätta våra sjöfästningar i stånd, mobilisera de der¹⁾ för

¹⁾ Äfven Gotlands fästningsartilleri samt antagligen också infanteri och fältartilleri.

lagda fästningsartillerikårerna (med stam och beväring) samt utrusta vår flotta (äfvenledes med stam och beväring), så lära vi, vid ett krig mellan England och Ryssland, icke kunna undgå att sätta en eller annan af våra arméfördelningar på fältfot, på samma gång de förut omnämnda åtgärderna med hänsyn till sjöfästningarna och flottan vidtagas.

En partiel mobilisering (med stam och beväring) af enstaka kårer — såsom fästningsartillerikårerna — eller af särskilda arméfördelningar har först blifvit möjliggjord med antagandet af 1892 års förbättrade härordning. Tillföre var det fullkomligt omöjligt, på grund särskildt af specialvapnens osystematiska fördelning på de gamla militärdistrikten och de otillräckliga trängkårerne m. m. dylikt, att ens ifrågasätta en partiel mobilisering.

Som öfvergångstiden från de gamla förhållandena till 1892 års härordning nu nalkas sitt slut och de nyuppsatta afdelningarna blifvit, om icke förlagda till sina framtida garnisonsorter, så åtminstone organiserade såsom sjelfständigt för sig bestående kårer, måste man vara betänkt på att, så vidt möjligt, uttaga det nya steget i afseende å mobiliseringsanordningarna. För att emellertid krigsstyrelsen skall kunna vidtaga alla de åtgärder, som, under olika förutsättningar med hänsyn till uppstående krig på Östersjön, kunna erfordras för bevarandet af vår neutralitet och som bero på densamma, fordras såsom oundgängligt vilkor, att det lilla kreditivet höjes, så att man förmedelst detsamma kan bestrida kostnaderna

för fästningarnes sättande i försvarstillstånd,

för flottans utrustning samt

för utrustning och underhåll af det större eller mindre antal landtrupper, som anses böra mobiliseras.
